

volder for store Udgifter, han maa give Arbejderne større Løn, Arbejderne ere uvæde og udføre mindre Arbejde, hans Arbejds-løn er saa mange Procent større; man vil finde en detailleret Sammenligning i Betænkningen med støtste Fabrikker, som arbejde ganske anderledes. Men det behøver ikke at være, fordi hans Arbejds-løn er større i og for sig, men fordi Resultatet bliver for lille, og det er vel i Familie med det, jeg nævnte om Udfabrikationen. Men tales der meget om det Spild, det Nationaltab — ja, jeg tror ikke, man kalder det nationalt, for fra den Side raisonnerer man jo ikke nationalt, men privatøkonomisk. Ganske vist, der er et Spild, men for hvem er det et Spild? Der er vel et Spild, men der bliver ingen Ting borte i og for sig, og alle de Summer, som der spildes efter deres Beretning, komme alle sammen et Sted hen. Er Bygningen for dyr, ere de Summer komne dels til den, der skaffer Kapitalen til Veje til Bygningen, og som faar den forrentet, dels til den, der byggede Bygningen, og som fik det Arbejde, han har gjort, betalt, og dels til den Arbejder, der, som i dette Tilfælde, jeg nævnte, udrettede et langt mindre Arbejde end hans udenlandske Konkurrent, men alligevel fik større Betaling derfor. Men spildt er der noget, nemlig for Kapitalisten, for ham er det Spild, men slet ikke for det øvrige Samsfund, det er indlysende, og de Herrer, der tale saa stærkt for Frihandelsstanden, tale som Kapitalister og som Kapitalismens egentlige Forsvarere. Det er Kapitalisten, der alene kommer til at bære Spildet i dette Tilfælde, det er den Kapitalist, som siger: Jeg har saa og saa mange Penge, jeg vil anlægge dem i en Fabrikation. Jeg tror, at det saa er indlysende, at det gaar, som den Landstingsmand sagde, jeg citerede: Under Konkurrencens Herredømme gælder det om at skabe en saa billig Produktion som muligt. Paa hans Regnskab vil det figurere som Tab, alt det, han har givet ud til Arbejds-løn, Forrentning o. s. v., men slet ikke Tab for det øvrige Samsfund. Naturligvis kunde Fabrikanten have ladet være med at begynde Fabrikationen, og den Udvej staar ham aaben at affe dig sine Arbejdere. Men vilde dette være økonomisk heldigt? Jeg ved ikke, om det erede Medlem for Randers og det erede Medlem for Slagelse have en mere indbringende, mere fordelagtig Mærning at anvise vedkommende Arbejdere, have de det, er det rigtigere at gøre den fordelagtigste Anvendelse af dem; men jeg tror ikke, naar jeg ser mig om i Verden, at det er saa ganske let at sige til en Flok Arbejdere: Der ere jeres

Kræfter bedre anvendte, vi have noget bedre, som I kunne gaa hen og bestille. Derjom man havde det, vilde de gaa derhen; men i de fleste Tilfælde bliver Spørgsmaalet ikke just dette, i de fleste Tilfælde stiller det sig saaledes: Hvad staa vi os bedst ved, enten at underholde dem paa den Maade eller at lade dem underholde gennem Fattigvæsenet eller lade dem rejse til Amerika. En af de tre Ting vil man i mange Tilfælde komme til at vælge imellem, og det, jeg skal indprente, er, at det Spild, her er Tale om, er kun Kapitalismens Spild og ingen andens, og desjom der nu i denne jydste Udvarefabrik, som jeg nævnte, faktisk spildes — den Fabrikant har ikke brugt det Raisonnement, han har raisonneret mere samfundsmæssigt. Men selv om han raisonnerer saaledes og opgiver sit Resultat saaledes: nu har jeg lært mine Arbejdere at følge Maskinen 200 Gange i Minuttet, siger Samsfundet til ham: selvfølgelig skal du have Tak; men du har alligevel i Grundten eksisteret, og du kan ikke klage over Spild, idet du har opdraget en Arbejderstol, der fra nu af og i Fremtiden er paa Højde med dine Konkurrenter i Udlandet. Det vil være en direkte Binding og ikke være et Spild for Samsfundet. Det var det ene, jeg vilde henpege paa. Det andet, som jeg vilde henpege paa, er Spørgsmaalet om, hvad der er Betyttelsens Hensigt. Naar man ser, hvordan Folk, der ikke i sig selv hylde Betyttelsen, men ere af den Mening, at man skal glide bort fra den saa lempeligt som muligt, tænke, saa træffer man tit, selv om det ikke er bevidst, en lignende Tankegang som den, der er saa stærkt udpræget gennem Kommissionens Arbejder. Naar denne befatter sig med en vis Fabrikation, det være nu Udvare eller hvad det er, og ønsker at gøre sig bekendt med denne Industris Stilling, med, hvilke Nedsættelser den kan taale, kalder den op til sig en Fabrikant eller 2 af de mest fremtrædende i denne Branche, det vil i Almindelighed sige dem, der have arbejdet bedst og naaet det bedste Resultat, som ere i Besiddelse af Fabrikker, der staa paa Tidens Højde, og Kapitaler, der svare dertil, og som have uddannet en Skol af Arbejdere. Til dem siger man: hvad kunne I taale i Nedsættelse? Dette Spørgsmaal stilles ofte under en mild Tvang, der undertiden ikke er saa mild endda. Jeg kan være galt underrettet; men der er et og andet i Toldkommissionens Undersøgelser, der bringer mig til at tænke paa de Meddelelser, som det erede Medlem for Storeheddinge (Evend Høgsbro) gjorde om en vis Forhørsdommers Undersøgelser. Det kan hændes, at der er lagt et Pres paa, navnlig ved, at